

“The pronoun *ink* in Armenian (WMA) : emphatic ? logophoric ? reflexive ?”

Anaïd Donabédian-Demopoulos

1. Logophoric properties of *ink*’ (Sigler, 2001)

(i) *ink*’ differs in its referential properties from other third-person *an* and from the null third-person pronom.

(ii) *ink*’ behaves in embedded contexts like logophoric pronouns (Hagège 1974) in that it is coreferent with the author of the real or imagined secondary discourse.

(iii) In a primary discourse context a speaker uses *ink*’ when there is a sense of proximity between him or her and the referent of *ink*’. This proximity is understood as being physical or psychological ; in a secondary discourse context, reported speech for example, this proximity is manifested as coreference.

(p. 15) The Armenian pronoun *ink*’ neither fits in the category of purely logophoric pronouns, nor is a reflexive pronoun that can optionally have a logophoric role. Rather, it seems to function as a logophor in a generalized sense (...) refer to the individual whose consciousness is « reported or reflected in the linguistic context in which the pronoun occurs » (Clements 1974), or who is the imaginary or actual author of the secondary discourse (Hagège 1974). But *ink*’ is not limited to embedded contexts. As a pronoun in a primary discourse, it is appropriate when the speaker intends to convey that the referent of *ink*’ is somehow close to him or her.

1.1. Logophoricité or sujet- coreference ?

- (1) Petros-ə əs-aw or φ/ *an/ink*’ə krn-ay ga-l
P.-def dire-aor3sg que φ/ *an/ink*’ pouvoir-pst3sg venir-inf
Pierre_i a dit qu’il_{i/j} / il_j / il_i pouvait venir

- (2) Petros-ə i-r/*an-or* tun-ə norog-ec’
Pierre-def *ink*’-gen/*an*-gen maison-def rénover-aor3sg
Pierre_i a rénové sa_i /sa_j maison.

- Secondary discourse bearer is not always the subject :

- (3) šušan-ə Maral-ēn lsec’ or *ink*’-(ə)/an/φ həravir-v-aj č-ēr
A-DEF M-ABL-DEF heard REL 4-DEF/3SG/pro invite-PASS-PPL NEG-was
“Shushan_j heard from Maral_i that she_{i/*j}/she_{*i/*j}/she_{i/*k}”
(4) šušan-in əsac-ner-ēn maral-ə hetevc’uc’ t’ē *ink*’-(ə)/an/φ həravir-v-aj č-ēr
S-GEN say-PP-PL-AB M-DEF follow-CAUS-AOR COMP 4-DEF/3SG/pro invite-PP NEG-was
“Maral_j concluded from what Shushan_i said that she_{i/*j}/she_{*i/*j}/she_{i/*k} was not invited.”

- *Ink*’ may have a non-plural reference, even being himself plural :

cf. Sells (1987:449, Sigler’s citation) only logophorics allow that kind of agreement :

- (5) Maral-ə əs-aw or irenk’ bidi yert’-an
M-DEF dire-AOR3SG conj *ink*’-NPL fut aller-3PL
Maral_i a dit qu’eux_{i+j} allaient partir.

But (6) shows that this type of agreement may exist even when there is on secondary discourse :

- (6) Maral-ə nax irenc’ senyag-ə nerg-ec’, hedo yerexa-ner-u-n-ə
M.-DEF d’abord *ink*’-NPL chambre-DEF peindre-AOR3PL ensuite enfant-PL-GEN-DEF-DEF
Maral_i a d’abord peint leur_{i+j} chambre, et ensuite celle des enfants.

2. The contextual meanings of *ink*’ : corpus analysis

7 texts from Western Armenian electronic corpus¹, total : 859 662 characters, 828 utterances of ink`, 68 particularly relevant contexts :

¹ <http://a.donabedian.free.fr/textes/Noojarmenien.pdf>

1) Z. Essayan *The last cup*; 2) Armenian translation of W. Saroyan *My name is Aram*, 3) Armenian tales from Istanbul Bolis ; transcribed by V. Svazlyan), 4) Marmara Newspapers mars 2003 archive, 5) memories of General Antranik, 6) N. Sarafian *Vincennes-i antarə*, 7) a speech of Catholicos Aram.

2.1. *ink‘ in logophoric contexts (22/68)*

2.1.1. *Subject-Coreference :*

- (7) požožavor oc-er-ni al anvas e-n, yet‘ē irenc‘i vra č-gox-es
venimeux serpent-PL-DEF aussi inoffensif sont, si ink‘-GENPL dessus NEG-marcher-2SG
Même les serpents, vénimeux sont inoffensifs si tu ne leur; marches pas dessus.
- (8) Yerp mej hayr-ti dun ka ays tram-ə iren; gə hançn-es
quand grand père-POSS2 maison venir-3SG ce argent-DEF ink‘-DAT PST donner-2SG
Quand ton grand-père, rentrera, tu lui; donneras cet argent.
- (9) Vensen-i andar-əi gə mian-a ir anun-ov tyyag-i mə vor ir-me; turs-gu-ka əntjoyvay-i me bes [36 Sarafian]
V-GEN bois-DEF PST joindre-3SG ink‘-GEN nom-INST château-GEN INDEF qui ink‘-ABL sortir-PST3SG
sous-marin-GEN INDEF comme
Le bois de Vincennes; rejoint un château du même nom [de son; nom] qui émerge de lui; comme un
sous-marin.

ink‘ may refer to the subject of a previous independant proposition :

- (10) Meyk‘ vor Aršag-ə č-gr-c‘av kal, vstah em vor šad bidi havneik‘ zink‘ [18]
helas que A-DEF NEG-pouvoir-AOR3SG venir, sûr suis que très FUT apprécier-IMP2PL ink‘-ACC
Quel dommage qu’Archag n’ait pas pu venir, je suis sûr que vous l’auriez beaucoup apprécié.
- (11) [Un homme] devient criminel en assassinant 99 personnes (...). Des années plus tard (...) sa
conscience se réveille, et il dit : Mon Dieu, que faire pour être pardonné pour mes péchés ?] [49 Bolis]
or-i-n meg-ə yeraz-i-n meč-ə ir-en g-əs-en
jour-GEN-DEF un-DEF rêve-GEN-DEF dans-DEF ink‘-DAT PST-dire-3PL
Un beau jour, dans son rêve on lui; dit

2.1.2. *Other argument coreference:*

(cf. also (24 [1]))

narrative saliency :

- (12) [Il fallait partir d’urgence et tout régler avant de nous approvisionner et d’attirer la méfiance du gouvernement turc.] Համբարձումը; Յարութիւնին; եւ անորչորս ընկերներուն խնամքին յանձնելէ վերջ համբուրեցինք զինք եւ մենք դէպի վանք ուղղուեցանք: Պատուիրեցի Յարութիւնին թէ երբ վանք զալու ըլլաս, հետո պէտք է բերես փամփուշտ լեցնելիք բոլոր գործիքները (...): Խոստացայ Յարութիւնին օրը օրին տեղեկազրել իրեն բոլոր անցուղարձերը վանք հասնելէս վերջ: [22 Antranik]
Ayant confié Hampartsum, aux soins de Harutyun, et de ses (*an*) quatre camarades, nous l’avons embrassé et sommes partis au couvent. Nous avons dit à Harutyun que, quand il viendrait au couvent, il apporte le nécessaire pour recharger les cartouches (...). J’ai promis à Harutyun de l’informer des événements au jour le jour dès notre arrivée au couvent.

notional saliency, emphasis :

- (13) Isk tun meyavor č‘es or yerek‘ ankam urac‘ar Hisus Xristos-əi yev tavacanec‘ir iren (...) [51]
mais toi coupable NEG-être-2SG que trois fois renier-AOR3SG J.-C. et trahir-AOR3SG ink‘-DAT
Mais toi, n’es-tu pas coupable d’avoir renié trois fois Jésus-Christ; et de l’avoir trahi (...)

Ink` refers to the main protagonist of the novel : (also : (11), (18))

- (14) Մոոցեր ի Սիրայելը, կատարելապէս մոոցեր, որոտացող ամպերը զինքը յիշեցուցին ինծի (...): Սիրոս կը շարժի սակայն, երբ իր վրայ կը խորհիմ, աւելի յաւ որ պիտի զայ: Բն անսահման զորովանքս կը պարփակէ նաև զինքը: Ճիշդ է, անհամբեր եմ զինքը տեսնելու եւ իրեն ըսելու այնպիսի քաղցր խօսքեր, որոնց միշտ ակնկալու մնացած է եւ զորս երբեք իմ շրթներս չեն արտասանած իրեն համար: [13 Essayan]
J’ais oublie Michaël, totalement oublié, ce sont les nuages grondants qui me l’ont rappelé (...). Mon cœur tressaille pourtant quand je pense à lui, c’est bien qu’il vienne. Ma passion infinie l’englobe lui aussi. C’est vrai, j’ai hâte de le voir, et de lui dire les mots tendres dont il a toujours été en attente et que mes lèvres n’ont jamais prononcé pour lui.

but *ink'* s referent may change quite frequently in the novel when there is no ambiguity (also (12)) :

(15) Հայկաց Մարտիրոսը զնի զայգած է սիրային արկածախնդրութեան մը, սիրահարելով ցոփուհիի մը, որուն ամուսինը սպաննած է գինը: [40 Marmara] (...)

Haigaz Makasci, a été victime d'un crime passionnel, après être tombé amoureux d'une jeune femme de Tsopk, dont le mari l'a assassiné.

[La femme s'appelle G. E., mariée à A. O.. Le crime a été commis par O. et sa femme, le premier a été arrêté, sa femme est recherchée. H. M., tailleur à Malatia, avait récemment rencontré la jeune femme, avec qui il avait passé une nuit. Puis cette union d'une nuit s'était muée en amour. Ignorant que sa partenaire était mariée, il (*an*) proposa le mariage à G. E..]

Բայց մեջուն ելաւ ասմուսինը, որ Կիւլքին կողմէ ներկայացուեցաւ որպէս ին եղ-բայրը: Հայկաց Մարտիրոսը, միամտօրէն յարգեց գինը ու հիրասիրեց տանը մէջ: [41]
Mais apparut le mari, qui fut présenté par Gulerk comme son frère. Haygaz Makasci lui fit naïvement honneur et l'invita dans sa (ø) maison.

First *ink'* : main personage / Second : new protagonist : the husband

--> no structural criteria may help to determine the reference of *ink'* (in that we agree with Sigler)

2.2. Again about logophoricity of *ink'*

(16) Denktaš mišt gə bntē t'e Annan-i jrakir-ə ir errort darperag-i-n meč isk anəntuneli e yev *ink'* č'i grnar zayn hanrak-vēi nergayac'nel [43b Marmara]

Denktaš toujouors PST insister-3SG que Annan-GEN plan-DEF *ink'*-GEN troisième version-GEN-DEF dans même inacceptable est et *ink'* NEG PST pouvoir-3SG *an*-ACC referendum présenter

Denktash, insiste toujours sur le fait que le plan_j Annan dans saj troisième version est inacceptable et qu'il ne peut pas le_j (*an*) soumettre à referendum.

In 5 of 22 logophoric contexts in the corpus, *ink'* refers to another argument (no to the secondary discourses bearer)

(17) Պատասխանելով այն հարցումին, թէ արդեօք ինը պիտի պատժէ՝ յանձնաժողովներու անդամները, եթէ զեղծարարութիւններ արձանագրուին, Քոչարեան նշեց (...): Պատասխանելով հարցումի մը, թէ ինը զն հ է արդեօք 3 Մարտին կայացած բանավէճէն, Նախագահի թեկնածուն ըսաւ (...) [47 Marmara]

Répondant à la question de savoir s'il sanctionnerait les membres de la commission au cas où des fraudes seraient relevées, Kotcharian, a indiqué (...). Répondant à la question de savoir s'il était satisfait des entretiens du 3 mars, le candidat à la Présidence a dit (...).

(18) Մարդիկ_{log} որ կը տեսնան օտարական մը (...) անքաղաքավար ձեւով խաղող պիտի ուտէ, կը սկսին անոր հարցնել թէ ո վ է ինքը, ուրկէ եկաւ, ինչն ու սրձարանի տիրոջմէն հրաման շառաւ, որ ան քաղէր ողկոյզ մը խաղող եւ իրեն տար: [64 Bolis]

Les gens_{log}, voyant un étranger_i manger impudamment du raisin, se mettent à lui_i (*an*) demander qui il est, d'où il vient, pourquoi il n'a pas demandé l'autorisation du propriétaire_j pour que celui-ci_j (*an*) lui coupe une grappe et la lui_i donne.

(19) ov es tun, ur-gē egar
qui es toi, où-ABL venir-AOR3SG
qui es-tu, toi, d'où viens-tu ?

In other examples, *ink'* is logophoric, but only contextually :

(20) [Ara rencontre une jeune fille qui est en réalité une princesse] [14]

աշուշից-ə Ara-i-n gə badm-e iren ov զալալ-ə

fille-DEF Ara-DAT-DEF PST raconte-3SG *ink'*-GEN qui être-DEF

La fille, raconte à Ara qui elle est.

(20b) Modified context : : [Un prince qui a grandi loin du palais ignore sa condition ; il rencontre une jeune fille qui connaît la vérité]

La fille raconte à Ara qui il est

ink' may be both logophoric and anti-logophoric in the same context :

(21) Աշուշից-ə vaxvxel-ov gə badasxane or *ink'*-ə oč in e, oč al jin, ayl ir-en bes martu zavag e. [57 Bolis]
fille-DEF s'effaroucher-INST PST répondre-3SG que *ink'* ni inn est, ni aussi djinn, mais *ink'*-DAT comme homme-GEN enfant est.

La fille, effrayée, lui répond qu'elle n'est ni Inn, ni Djinn, mais enfant d'homme comme lui.

Reference of *ink'* is not structurally determined, but logophoricity may not be the relevant criterium even in logophoric contexts.

Scalar meaning ? (more-less expressive / more-less stylistically marked / etc...)

But sometimes, *ink'* is required :

2.3. *ink'* / *an* commutation

a) in a logophoric context :

- when *ink'* is logophoric, *an* commutation changes the reference -> an other argument (16 [43b]), (21 [57]) ;

- when *ink'* refers to the interlocuteur of the reported speech, *an* commutation -> the referent must be out of the interlocution (20 [14]) (second *ink'* in 12[22]).

b) when *ink'* is genitive (possessive), it refers to the subject : *an* do not allow subject-coreference.

ir possessive may be considered as a reflexive, but not whole *ink'* paradigm. *Ir* co-refer with the closest subject :

(22) անկէ եսքը իմ կեանքս նման եղաւ այնքան ուրիշ կեանքերու որոնք իրենց առանձին պատմութիւնը չունին զրեթէ: [1 Essayan]
après cela ma vie fut semblable à tant d'autres vies; qui; n'ont presque pas leur; histoire propre.

(23) Անզամ մ'իր սեփական որդին՝ Արար (...) կ'երթայ սափրիչի մը խանութը, ուր իր հայրը պեսէքը կոկել կու տար, յայտնելու համար որ իրենց տունն հրդեհ էր ինկած: Une fois, son; propre fils, Arak' (...) se rend chez un coiffeur où son; père se faisait rafraîchir les moustaches, pour prévenir que leur; maison avait pris feu. [26 Aram]

Ir may be both subject-coreferent and logophoric : (also second *ink'* in 23 [26])

(24) Պաուչէր կոչ ըրաւ նաեւ ընդիմապիրներուն եւ ըստ որ անոնք իրենց բողոքներուն հետամուս պէտք է ըլլան իրաւական մարմիններու մօս: [48]
Baucher; a également lancé un appel aux opposants; et a dit qu'ils; (*an*) devraient être attentifs au suivi de leurs; plaintes auprès des organes de justice.

Examples (22) to (24) are not interpretable if we replace *ir* with *anor*.

c) when *ink'* have a **focalisation** meaning (explicite contrast with another argument), commutation is not possible. Contrast may be marked :

- by a cleft sentence :

(25) Դուռը ընդուստ բացուեցաւ ու Միքայէլ երեւցաւ (...): Ինըն էր որ զոչէր էր իմ անունս (...) [15 Essayan]
La porte s'ouvrit brusquement et Michael; apparut (...). C'était lui; qui avait crié mon nom (...)

- by particle *al* (« too »)

(26) [Un groupe de jeunes en état d'ébriété s'est mis à insulter Zorig dans le wagon.] Զ-ը (...) ինը ալ պատասխանած է անոնց հայինութիւններուն եւ սկսած է կոյիլ: [42]
Z; (...) a lui; aussi répondu à leurs insultes, ce qui a entraîné une bagarre.

- simple juxtaposition / opposition with another protagonist :

(27) (Le roi désire une femme, mais elle est mariée à un forgeron)
Թագաւորը մարդ կը դրկէ այդ երկարազործին խանութը եւ քերել կու տայ ամուսինը, որ ձեւով մը անոր մէջուեղէն վերցնէ, ինըն անոր կնոջը տիրանայ: [50]
Le roi; envoie des hommes chez ce forgeron et fait venir le mari; dans le but de l' (*an*) éloigner en quelque sorte, et de s'approprier sa femme [que lui; s'approprie saj (*an*) femme].

If contrast is explicit, *ink'* is required. Is *ink'* means an emphasis, saliency, or not explicit contrast, commutation by *an* do not affect the interpretability of the sentence. -> style, genre, author are also parameters :

2.4. Syntagmatic relationships between *an* and *ink'* : *an* ordonned hierarchy

(18 [64]),

(28) [Soudain commence une grande tempête. Zvart, tremblante, dit :]

- Ահա անոր [դեւին] զայու նշանն է: (...)

Արան կ'ըսէ. - Դուն մի վախնար, թող ներս զայ, իրեն հետ ե' ս կը խօսիմ: [19]

- Voila, c'est le signe qu'il; (*an*) arrive [le démon].

Ara dit : - Toi, ne t'inquiète pas, il (ø) n'a qu'à entrer, c'est moi qui vais lui parler.

3. Interpretation

	<i>an</i>	$\emptyset$ (nominatif)
logophoricity (structural and discourse determined)	no	yes
possessive and subject-coref (structural)	no	-
explicit contrast / focalization (discourse determined)	no	no
coreference with a previous <i>ink'</i> (discourse determined)	no	yes

Some remarks :

- 1) *ink'* is not properly a logophoric pronoun, but when it is in a logophoric use, *an* is not allowed
- 2) when genitive *ink'* corefer with the subject, *an* is not allowed

- Structural criteria meet discourse determined criteria : subject and logophore = highest positions in the saliency hierarchy of arguments.

- The fact that *ink'* may refer to the hearer of the reported speech (cf. ex. 17, 18, 20b, 21) shows that the relevant boundary on the saliency scale is not between logophore and other kinds of reference, but between reference to discourse protagonists (speaker AND hearer) and arguments that are not protagonists of the speech.

Saliency : not a grammatical category, scale of saliency, hardly measurable. Speakers choice. Prosodic marks too.

Commutation is not an operational method to evaluate saliency.

But : when context have explicit (segmental) marks of saliency (like particle *al*), commutation by *ink'* may give a grammatically acceptable but discursively not interpretable sentence.

If *an* occurs after *ink'*, *an* may refer only to an argument that is narrower in discourse hierarchy, and, if there is such a referent available in the context, to change the reference to this one. If there is no such referent available, the sentence is not interpretable.

Ink' and the referents hierarchy in discourse (speakers point of view) :

- 1) Higher position (quite independant from the context) : sujet / topic (all types of discursive contexts) or bearer of secondary discourse (logophoric contexts with secondary discourse)
- 2) Middle position (may be promoted to higher position with certain contextual conditions, if no ambiguity with another referent) : object or other protagonist (all types of discursive contexts; preferably topic or "new, not given") or hearer (logophoric contexts with secondary discourse).
- 3) Low position : referent picled out of the interlocutory situation (neither bearer of secondary speech, nor hearer).

an compatible only with low position, may be considered as an anti-logophoric (but do not allows as well subject or topic coreference)

Ink' has an affinity with high position of this hierarchy, but considering that it is able to mark a purely discursive saliency (speakers choice) all syntactic positions are eligibles for *ink'*'s referent).

Références bibliographiques [References]

- CLEMENTS, G Nick, 1975, « The Logophoric Pronoun in Ewe : Its Role in Discourse », *Journal of West African Languages* 2:141-177.
- HAGEGE Claude, 1974, « Les pronoms logophoriques », *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 69 :287-310
- SELLS, Peter, 1987, « Aspects of Logophoricity », *Linguistic Inquiry* 18 .3 :445-479.
- SIGLER Michele, 2001, « A Logophoric Pronoun in Western Armenian », *Annual of Armenian Linguistics*, 21 : 13-30.

anaid.donabedian@wanadoo.fr